

Bijlage 1. samenvatting evaluatie Provinciaal Waterplan

Notitie

Evaluatie Provinciaal Waterplan

Hoofdboodschap

De goede toestand van het watersysteem (zowel kwaliteit als kwantiteit) is nu en in de nabije toekomst op veel terreinen nog niet bereikt. Voorzichtige verbeteringen zijn zichtbaar.

De uitvoering van het Provinciaal Waterplan 2010-2015 vraagt op een aantal thema's extra inzet om de prestaties voor deze planperiode te halen. Ook voor de komende planperiodes is er nog een aanzienlijke opgave om de goede toestand van het watersysteem in 2027 te behalen.

Inleiding

In 2012 en de eerste maanden van 2013 is een tussentijdse evaluatie van het Provinciaal Waterplan (PWP) uitgevoerd. De evaluatie bestaat uit meerdere componenten:

- toestandrapportage van het watersysteem;
- beleidsevaluatie over de voortgang van het PWP;
- evaluatie over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de uitvoeringsorganisatie van het PWP (zogenaamde evaluatie ex artikel 217a provinciewet).

De rapportages zijn uitgangspunt voor de beleidsvoorbereiding richting een nieuw Provinciaal Waterplan en de 2e stroomgebiedsbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) die eind 2015 zullen worden vastgesteld.

In deze notitie worden beknopt de belangrijkste resultaten samengevat.

Waterkwaliteit

In het PWP is het KRW doel opgenomen dat een goede toestand in 2027 voor alle grond- en oppervlaktewaterlichamen bereikt moet zijn. Een goede waterkwaliteit is hier onderdeel van. Uit de evaluatie blijkt dat de concentraties van stikstof in zowel het grond- als oppervlaktewater een dalende trend vertonen. Toch voldoen veel oppervlaktewaterlichamen en het grondwater in Brabant momenteel nog niet aan de gewenste toestand voor de KRW. Ook zware metalen en bestrijdingsmiddelen overschrijden op diverse plekken in het watersysteem de KRW-norm. Daarnaast worden nieuwe stoffen aangetroffen, zoals bv geneesmiddelen.

Uitvoering van maatregelen om bronnen van verontreiniging terug te dringen is geen taak van de provincie, maar ligt bij andere partijen zoals het rijk, de waterschappen en gemeenten. De provincie ondersteunt wel onderzoek naar innovatieve oplossingen om te komen tot een betere waterkwaliteit.



Inrichting van watersystemen

Een goede toestand van het oppervlaktewater wordt bepaald door zowel de chemische – als de biologische kwaliteit. Een goede hydromorfologische inrichting van waterlopen draagt hier aan bij. In de PWP periode wordt ongeveer de helft van de totale opgave aan beek- en kreekherstel gerealiseerd via de Tweede Bestuursovereenkomst met de waterschappen (BO2). Tot nu toe is eenderde van de prestatie tot en met 2015 gerealiseerd. In welke mate daarmee ook biologische herstel optreedt, moet in de toekomst duidelijk worden. Momenteel bevindt slechts een klein deel van de waterlopen in Brabant zich in een goede biologische toestand.

Waterkwantiteit

Voldoende water voor alle functies blijft een aandachtspunt, mede in het licht van de verwachte klimaatveranderingen. De sterke daling in grondwaterstanden sinds de jaren vijftig (50-100 cm) is inmiddels tot staan gebracht. Sinds eind jaren '90 is er zelfs sprake van licht herstel. Toch is in het overgrote deel van de Brabantse Natura2000 gebieden en natte natuurgebieden nog steeds sprake van verdroging. In BO2 is afgesproken dat binnen de planperiode van het PWP in ongeveer de helft van het areaal verdroogd gebied herstelmaatregelen worden genomen. Tot nu toe is daar ca een vijfde deel van gerealiseerd.

Naast voldoende water voor natuur, heeft ook de landbouw behoefte aan een goede watervoorziening. Met name op de zandgronden is niet altijd voldoende water beschikbaar. Zoals opgenomen in het PWP, zijn onderzoek naar en plannen voor een klimaatbestendige watervoorziening ingebed in het Deltaplan Hoge Zandgronden. De beschikbaarheid van voldoende zoet water in West-Brabant loopt via het deelprogramma Zuidwestelijke Delta.

Niet alleen de zorg voor voldoende water is belangrijk maar ook die voor waterveiligheid en het voorkomen van wateroverlast. Het doel van het provinciaal beleid is Brabant duurzaam te beschermen tegen overstromingen vanuit de grote rivieren. Momenteel voldoet 79% van de primaire waterkeringen aan de normen. Keringen die niet voldoen zijn onderdeel van een verbeterprogramma. Er is echter nergens sprake van een acuut veiligheidsprobleem.

De rapportage over de toetsing van de regionale keringen, die door de waterschappen in 2012 is uitgevoerd, komt in 2013 beschikbaar en is daarmee niet opgenomen in de evaluatie.

Om wateroverlast te voorkomen richten waterschappen waterbergingsgebieden in. Afspraken over de realisatie van deze gebieden tot en met 2015 zijn gemaakt in de BO2. Tot nu toe is ongeveer een vijfde van de opgave gerealiseerd. In 2013 bekijken de waterschappen op basis van recente inzichten over klimaat en gedrag watersysteem opnieuw de risico's en de restopgave.

Provinciale budgetten voor specifiek onderzoek naar de effecten van klimaatveranderingen zijn vooralsnog niet benut.

Grondwatervoorraden

Het provinciaal beleid is er op gericht om het schone, diepe grondwater te reserveren voor menselijke consumptie en te beschermen tegen overexploitatie. De laatste jaren is de omvang van het grondwatergebruik voor drinkwater, landbouw en industrie stabiel. De in het PWP opgenomen financiën voor stimuleringsmaatregelen voor verdere besparing van grondwatergebruik zijn nog niet benut. Dit komt deels doordat bij de huidige beprijzing er weinig prikkels zijn om grondwatergebruik te verminderen. Vanaf 2010 zijn de waterschappen verantwoordelijk voor de sturing van grondwateronttrekkingen voor beregening.

Doelmatigheid en doeltreffendheid uitvoering

In het kader van artikel 217a van de Provinciewet zijn de belangrijkste sturingselementen van het PWP geëvalueerd op doelmatigheid en doeltreffendheid van de uitvoering. Het gaat om:

- a) de Verordening Water;
- b) inzet financiële middelen;
- c) programmatische aanpak via de Tweede Bestuursovereenkomst met de waterschappen.

Ad a) Over inhoud, duidelijkheid en werking van de Verordening zijn de betrokken partijen tevreden. Aanbevolen wordt om de huidige werkwijze te behouden, maar daarbij wel aandacht te besteden aan de vraag of flexibilisering op onderdelen mogelijk is (bv door minder met gedetailleerde voorschriften te werken, maar meer met doelvoorschriften).

Ad b) Veel van de financiële middelen uit het PWP worden ingezet om de realisatie van doelen door derden te stimuleren. Uit de inzet van de financiële middelen blijkt dat veel activiteiten binnen het PWP achterblijven bij de planning. Het gaat hierbij zowel om de doelen die onder de Tweede Bestuursovereenkomst vallen, als om bijvoorbeeld stimuleringsmaatregelen rondom duurzaam grondwatergebruik. Het is duidelijk dat zonder verhoogde inspanning veel activiteiten niet afgerond zullen worden voor eind 2015.

Ad c) Uit het onderzoek blijkt dat de sturingsmethodiek van de Tweede Bestuursovereenkomst grotendeels aan de verwachtingen voldoet, maar dat er in uitvoeringspraktijk knelpunten optreden, die invloed hebben op de bereikte resultaten. Als knelpunten worden gesignaleerd: de onderschatting van het belang van informatiedeling tussen provincie en waterschappen en onvoldoende duidelijke afspraken over essentiële aspecten. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over afspraken over de uitvoering van grondaankoop, duidelijkheid over onderlinge verantwoordelijkheden en duidelijkheid over financiële aspecten (norm- en voorbereidingskosten). Positieve elementen zijn: een impuls geven aan de uitvoering van de doelen uit het PWP, een verlichting van de administratieve lasten en het vergroten van de continuïteit en de flexibiliteit van projecten.

In de opzet van de BO2 zorgen de ingebouwde evaluatiemomenten en de overlegstructuur voor voldoende mogelijkheden tot bijstelling. Hierdoor blijkt de BO2

voldoende flexibel te zijn om in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden (bv de ontwikkelingen rondom het Deelakkoord Natuur). Ook als de afspraken en uitvoering van de BO2 worden afgezet tegen kritische succesfactoren die uit de literatuur zijn op te maken, kan worden geconcludeerd dat het design van de BO2 grotendeels heeft gewerkt.

Een aanbeveling voor de toekomst is om naast de waterschappen andere relevante partijen te betrekken bij het realiseren van de waterdoelen.